

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С.МАКАРЕНКА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом СумДПУ імені А. С. Макаренка

№ _____ від 30 серпня 2024 року

Ректор _____ проф. Ю.О. Лянной

П О Р Я Д О К

**НАВЧАННЯ ТА СУПРОВІД ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ
ПОТРЕБАМИ У СУМСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ імені А.С.МАКАРЕНКА**

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Порядок навчання та супровід осіб з особливими освітніми потребами у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка (далі – Порядок) регламентує організацію навчання здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами, а також формування у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка (далі — Університет) інтегрованого освітнього середовища шляхом впровадження комплексу заходів, що забезпечують повноцінне залучення таких здобувачів у освітній процес для здобуття ними вищої освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

2. Порядок розроблено відповідно до Конституції України, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 635, інших нормативних актів у сфері освіти, Конвенції ООН про права інвалідів, Саламанської декларації, Індексу інклюзії тощо.

3. Університет надає освітні послуги здобувачам вищої освіти з особливими освітніми потребами на основі рівності з іншими здобувачами вищої освіти, без дискримінації, незалежно від віку, громадянства, місця проживання, статі, кольору шкіри, соціального і майнового стану, національності, мови, походження, стану здоров'я, ставлення до релігії, а також від інших обставин, із застосуванням особистісно-орієнтованих методів навчання та з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності усіх здобувачів вищої освіти з особливими потребами, рекомендацій індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (за наявності) та/або висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку здобувача вищої освіти з особливими освітніми потребами (за наявності), виданого інклюзивно-ресурсним центром.

4. У цьому Порядку терміни вживаються в такому значенні:

- *інклюзія* - процес, який полягає в позитивному ставленні до різноманітності здобувачів вищої освіти у навчальному середовищі, сприйнятті індивідуальних особливостей розвитку особистості не як проблеми, а як можливостей для розвитку, або процес реального залучення здобувачів вищої освіти з особливими потребами до освітнього процесу в Університеті, або особлива система навчання, яка передбачає індивідуальний підхід до студентів усіх нозологій, відповідно до їх освітніх потреб;
- *інклюзивне навчання* - система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності

людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників;

– *здобувач освіти з особливими освітніми потребами* (далі – Здобувач) – особа з особливими освітніми потребами, яка здобуває освіту в Університеті і потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на вищу освіту;

– *інклюзивне освітнє середовище* - простір Університету, в якому забезпечується сукупність умов, способів і засобів реалізації освітнього процесу для спільного навчання, виховання та розвитку Здобувачів з урахуванням їхніх потреб та можливостей, в якому Здобувачі можуть вільно пересуватись, навчатись, розвиватись і спілкуватись;

– *змішана група* – група в Університеті, де поряд із іншими здобувачами освіти навчаються одна або більше осіб з особливими освітніми потребами;

– *супровід* - система заходів, що мають забезпечити рівний доступ до навчання, тобто усунення або мінімізація проблем у навчанні для Здобувачів. Супровід охоплює процеси підготовки до вступу, допомогу в дотриманні процедури вступу, подальшого навчання в Університеті, а також передбачає підтримку зв'язків із випускниками та моніторинг їхнього працевлаштування. Забезпечення супроводу Здобувачів дозволяє їм діяти на рівних правах з іншими здобувачами вищої освіти, але без надання переваг.

- *Безбар'єрний простір* – це рівні права для кожного, не залежно від віку, статі, стану здоров'я і місця проживання.

II. ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ УНІВЕРСИТЕТУ

2.1. Формування умов для здобуття Здобувачами якісної освіти в Університеті реалізується **через:**

- розвиток матеріально-технічної бази Університету з урахуванням потреб Здобувачів;
- забезпечення Здобувачів належним супроводом на всіх етапах взаємодії з Університетом;
- організацію освітнього процесу з використанням сучасних інформаційних технологій;
- формування у спільноті Університету недискримінаційного ставлення до Здобувачів.

2.2. Матеріально-технічна база Університету

2.2.1. Для комфортного навчання в Університеті Здобувачі мають право використовувати індивідуальні технічні засоби, зокрема, слухові апарати, ноутбуки, тощо.

2.2.2. Для забезпечення освітнього процесу Здобувачів може використовуватись платформа дистанційного навчання Moodle та інші електронні засоби, на яких розміщено комплект навчальних матеріалів за освітніми компонентами освітніх програм.

2.2.3. Навчальні аудиторії Університету обладнуються, за потреби, спеціальними технічними засобами, зокрема системами підсилення звуку.

2.2.4. Для Здобувачів із проблемами пересування (з вадами опорно-рухового апарату, зору, ДЦП та ін.), освітній процес організовується у навчальних приміщеннях з безбар'єрним доступом. Архітектурна безбар'єрність зовнішнього і внутрішнього простору Університету поступово забезпечується з урахуванням фінансових можливостей Університету та технічних можливостей його архітектурної адаптації і передбачає, з-поміж іншого:

- спорудження пандусів;
- усунення порогів;
- встановлення спеціальних поручнів уздовж сходинок;
- забезпечення належної ширини дверей, проходів між столами;
- створення належних санітарних умов та обладнання санітарних вузлів, тощо.

2.2.5. У разі неможливості повного пристосування наявних будівель, споруд та приміщень Університету до потреб Здобувачів, здійснюється їх часткове пристосування.

2.2.6. Для організації самостійної роботи Здобувачам надається доступ до електронних ресурсів Наукової бібліотеки.

2.3. Організація супроводу Здобувачів

2.3.1. Супровід Здобувачів в Університеті реалізується через низку освітніх послуг, якими вони можуть користуватися за допомогою інших осіб. При цьому враховуються психофізичні особливості осіб різних нозологій; їх потреби у компенсації сенсорних вад, що заважають сприймати навчальний матеріал; соціально-психологічні фактори, що ускладнюють інтеграцію Здобувачів в університетське середовище; потреби у фізичній терапії, ерготерапії та ін.

2.3.2. Супровід Здобувачів здійснюється за такими напрямками:

- технічний;
- педагогічний;
- психологічний;
- медико-реабілітаційний;
- фізкультурно-спортивний;

- соціальний;
- професійна адаптація.

Технічний супровід полягає у забезпеченні Здобувачів адаптивними технічними засобами та спеціальними технологіями навчання, він має компенсувати функціональні обмеження Здобувачів і забезпечувати їм доступ до якісної вищої освіти. Технічний супровід здійснюється кафедрами, на освітніх програмах, на яких навчаються Здобувачі, за консультативної підтримки психологічної служби, студентського самоврядування та волонтерами з числа академічної спільноти Університету.

Педагогічний супровід полягає у оптимізації викладання навчального матеріалу у максимально сприйнятливій для Здобувачів формі, впровадження сучасних педагогічних технологій навчання, забезпечення навчально-методичними матеріалами. На всіх етапах педагогічного супроводу передбачається індивідуальний супровід Здобувачів з метою допомоги у розв'язанні індивідуальних проблем опанування освітніх компонентів.

Педагогічний супровід здійснюють кафедри, які забезпечують викладання відповідних освітніх компонентів. Для Здобувачів із сенсорними вадами навчальні матеріали переводяться в альтернативний формат, зручний для сприйняття. Це означає застосування в освітньому процесі найбільш прийнятних для Здобувачів методів і способів спілкування, із залученням відповідних фахівців і науково-педагогічних працівників, а також максимально можливе забезпечення доступності інформації в різних форматах (українська жестова мова, шрифт Брайля, збільшений шрифт, електронний формат, аудіоформат та інші).

Психологічний супровід полягає у з'ясуванні психологічних особливостей Здобувачів, зміцненні та збереженні їхнього психологічного здоров'я, надання їм необхідної допомоги з адаптації до інтегрованого освітнього середовища, сприянні особистісному розвитку, та передбачає:

- надання психологічної допомоги Здобувачам під час їх адаптації до умов провадження освітнього процесу в Університеті;
- підвищення психологічної культури всіх учасників освітнього процесу, включаючи здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, представників адміністрації та допоміжного персоналу;
- соціально-психологічну діагностику, моніторинг особистісного розвитку і соціальної ситуації розвитку Здобувачів, прогнозування змін освітньої ситуації та визначення її основних тенденцій;
- проектування і соціально-психологічну корекцію розвитку Здобувачів.

Психологічний супровід в межах своїх компетенцій здійснюється психологічною службою Університету.

Соціальний супровід полягає у заходах, спрямованих на забезпечення соціалізації Здобувачів, зокрема їх соціально-побутової, соціально-культурної та соціально-трудової адаптації. Основною функцією цього блоку є подолання соціальної ізоляції Здобувачів, сприяння збереженню і підвищенню їх соціального статусу, залучення їх до всіх сфер університетського та суспільного життя. Соціальний супровід здійснюється психологічною службою, відділом соціальної та культурно-масової роботи, Студмістечком, органами студентського самоврядування та залученими фахівцями, і передбачає:

- інформаційно-просвітницьку діяльність, спрямовану на формування толерантного ставлення до Здобувачів у освітньому просторі Університету;
- консультативно-методичну допомогу всім учасникам освітнього процесу.

Медико-реабілітаційний супровід полягає у комплексі заходів, спрямованих на підтримку, збереження та відновлення фізичного здоров'я Здобувачів. Його складовими є невідкладна медична допомога, консультативно-профілактична та реабілітаційно-відновлювальна підтримка. Медико-реабілітаційний супровід здійснюється фахівцями з фізичної реабілітації в Університеті.

З метою створення належних умов для забезпечення психолого- та медико-реабілітаційного супроводу в Університеті виділяються приміщення для надання консультацій психологом, відпочинку, особистої гігієни, медичного обслуговування; зали для занять з лікувальної фізкультури.

Фізкультурно-спортивний супровід полягає у заохоченні Здобувачів до активних занять фізичною культурою за окремими видами спорту, участі у змаганнях різного рівня та параолімпійському русі, має на меті зміцнення мотивації до здорового способу життя та передбачає поліпшення психофізичного стану Здобувачів і підвищення їх інтелектуальної працездатності. Супровід здійснюється викладачами навчально-наукового інституту фізичної культури та співробітниками спортивного клубу «Прометей».

Професійна адаптація полягає у забезпеченні Здобувачів додатковими можливостями в межах фахової підготовки через їхнє залучення до роботи у Науковому товаристві студентів та аспірантів, гуртках наукового, соціо-гуманітарного спрямування, консультування у відділі працевлаштування, професійно-технічної освіти та додаткових освітніх послуг, Центрі професійно-кар'єрної орієнтації та вступу на навчання, надання допомоги у працевлаштуванні. Цей супровід здійснюють випускова кафедра, методично-

організаційний відділ, та відділ працевлаштування, професійно-технічної освіти та додаткових освітніх послуг.

Усі перелічені складові системи супроводу вступають у дію поступово і можуть діяти одночасно, доповнюючи одна одну.

ІІІ. ГРУПА СУПРОВОДУ

3.1. Для організації і контролю реалізації супроводу у навчальних структурних підрозділах, за розпорядженням керівника, створюється група супроводу (далі – Група). До складу Групи залучаються науково-педагогічні працівники навчального структурного підрозділу, соціальний педагог, практичний психолог, працівники директорату/деканату. Групу очолює призначений розпорядженням керівник.

3.2. Група співпрацює із структурними підрозділами Університету щодо:

- організації інклюзивного навчання та забезпечення навчально-реабілітаційного супроводу Здобувачів;
- розробки індивідуального навчального плану Здобувача та надання методичної допомоги щодо організації освітнього процесу Здобувачів;
- проводить моніторинг виконання Здобувачами індивідуального навчального плану, обґрунтовано рекомендує зміни до нього з урахуванням потреб Здобувачів;
- проводить інформаційно-просвітницьку діяльність з формування толерантного ставлення до Здобувачів;
- співпрацює із медичними установами, закладами соціального захисту населення, громадськими об'єднаннями з метою провадження діяльності, спрямованої на здійснення супроводу Здобувачів;
- забезпечує надання психологічної підтримки Здобувачів.

3.3. Індивідуальний навчальний план Здобувачів розробляється згідно чинних вимог за консультування з Групою в Університеті. При цьому, обов'язковим є урахування рекомендацій індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (за наявності) та/або висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку Здобувача (за наявності).

3.4. Супровід Здобувача в Університеті можуть здійснювати батьки (інші законні представники) або особи, уповноважені ними, соціальні працівники (робітники), волонтери.

ІV. ІНКЛЮЗИВНІ ТА ЗМІШАНІ ГРУПИ

4.1. Здобувачі навчаються в Університеті переважно у змішаних групах.

4.2. Інклюзивна група може створюватися в Університеті в окремо обґрунтованих випадках на підставі письмових звернень Здобувачів або їхніх

батьків (інших законних представників), а також індивідуальної програми реабілітації осіб з інвалідністю (за наявності), іншої документації, що підтверджує наявність у таких осіб особливих освітніх потреб.

4.3. Утворення інклюзивної групи в Університеті та припинення її діяльності здійснюється у встановленому порядку згідно нормативних вимог до граничної чисельності здобувачів вищої освіти в одній групі, а також виходячи з індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких Здобувачів, спеціальності, пристосованості аудиторій тощо.

V. ФІНАНСУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

5.1 Університет надає освітні послуги Здобувачам за рахунок коштів державного бюджету, інших, не заборонених законодавством, джерел фінансування.

VI. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1. Порядок навчання та супровід осіб з особливими освітніми потребами у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка вводиться в дію наказом ректора.

6.2. Зміни та доповнення до Порядку навчання та супровід осіб з особливими освітніми потребами у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка вносяться наказом ректора.